

MAGYAR AFRIKA TÁRSASÁG
AFRICAN–HUNGARIAN UNION

AHU MAGYAR AFRIKA–TUDÁS TÁR
AHU HUNGARIAN AFRICA–KNOWLEDGE DATABASE

GYEPES, Judit

Fiatal országok fiatal írói / Young writers from young countries

Eredeti közlés/Original publication:

Nagyvilág, 1968, 13. évf., 12. szám, 1904–1905. old.

Elektronikus újraközlés/Electronic republication:

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR – 000.003.600

Dátum/Date: 2019. május / May

filename: gyepes_1968_Fiatallrok

Az elektronikus újraközlést előkészítette

/The electronic republication prepared by:

B. WALLNER, Erika és/and BIERNACZKY, Szilárd

Hivatkozás erre a dokumentumra/Cite this document

GYEPES, Judit: *Fiatal országok fiatal írói / Young writers from young countries*, *AHU MATT*, 2019, **pp. 1–7. old.**, No. 000.003.600, <http://afrikatudastar.hu>

Eredeti forrás megtalálható/The original source is available:

Közkönyvtárakban / In public libraries

Megjegyzés / Note:

ellenőrzött és szerkesztett szöveg / controlled and edited text

Kulcsszavak/Key words

magyar Afrika-kutatás, könyvismertetések (Clement Agunwa: *More Than Once*. Longmans, London, 1967; James Ngugi: *A Grain of Wheat*. Heinemann, London, 1967; Chinua Achebe: *A Man of the People*. Heinemann, London, 1966)

African research in Hungary, (Clement Agunwa: *More Than Once*. Longmans, London, 1967; James Ngugi: *A Grain of Wheat*. Heinemann,

London, 1967; Chinua Achebe: *A Man of the People*. Heinemann, London, 1966)

AZ ELSŐ MAGYAR, SZABAD FELHASZNÁLÁSÚ, ELEKTRONIKUS,
ÁGAZATI SZAKMAI KÖNYV-, TANULMÁNY-, CIKK- DOKUMEN-
TUM- és ADAT-TÁR/THE FIRST HUNGARIAN FREE ELECTRONIC
SECTORAL PROFESSIONAL DATABASE FOR BOOKS, STUDIES,
COMMUNICATIONS, DOCUMENTS AND INFORMATIONS

* magyar és idegen – angol, francia, német, orosz, spanyol, olasz és szükség szerint más – nyelveken készült publikációk elektronikus könyvtára/
writings in Hungarian and foreign – English, French, German, Russian, Spanish, Italian and other – languages

* az adattárban elhelyezett tartalmak szabad megközelítésűek, de olvasásuk vagy letöltésük regisztrációhoz kötött/the materials in the database are free but access or downloading are subject to registration

* Az Afrikai Magyar Egyesület non-profit civil szervezet, amely az oktatók, kutatók, diákok és érdeklődők számára hozta létre ezt az elektronikus adattári szolgáltatását, amelynek célja kettős, mindenekelőtt sokoldalú és gazdag anyagú ismeretekkel elősegíteni a magyar afrikaisztikai kutatásokat, illetve ismeret-igényt, másrészt feltárni az afrikai témájú hazai publikációs tevékenységet teljes dimenziójában a kezdetektől máig./The African-Hungarian Union is a non-profit organisation that has created this electronic database for lecturers, researchers, students and for those interested. The purpose of this database is twofold; on the one hand, we want to enrich the research of Hungarian Africa studies with versatile and plentiful information, on the other hand, we are planning to discover Hungarian publications with African themes in its entirety from the beginning until the present day.

FIATAL ORSZÁGOK FIATAL ÍRÓI

Clement Agunwa: *More Than Once*. Longmans, London, 1967; James Ngugi: *A Grain of Wheat*. Heinemann, London, 1967; Chinua Achebe: *A Man of the People*. Heinemann, London, 1966.

GYEPES, Judit

Nagyvilág, 1968, 13. évf., 12. szám, 1904–1905. old.

Valamikor Európában nagyon csodálkoztak, amikor a barbárnak vélt amerikaiak irodalmi művekkel jelentkeztek, s köztük nem egy remekművel. Most újra meg kell tanulnunk, hogy Európa nem az egész világ, s az irodalom nem itt virágzik csupán, hanem olyan helyeken is, amelyeknek a létezéséről eddig csak újsághírekből ha értesültünk. Az az óriási hullám, amely a volt gyarmatokon végigsöpör, és a felszabadulás utáni nyugtalan állapot, amely követi a volt gyarmattartók távozását, mindenkit felráz. Nem véletlen, hogy ebben az időszakban egyre több és több afrikai regény lát napvilágot, s ha ezek nem is remekművek, mégis érdemes felfigyelni rájuk.

Vajon miről és hogyan írnak a fiatal afrikai írók? Nehéz röviden válaszolni, egy közös gondolat azonban szembeötlő: tanulásra buzdítják az olvasót, tanulásra, a legnehezebb körülmények között is, áldozatok árán is.

Clement Agunwa *More Than Once* (Nem is egyszer) című regényének hőse élete delén döbben rá, milyen nagy hiba volt visszarettenni az iskolától, bár a riadalomra minden oka megvolt. A falusi tanító kegyetlen módszerekkel fegyelmezte és kényszerítette munkára diákjait. Cukorral csalogatta a gyerekeket az iskolába, de másnap már véresre verte őket a legkisebb vétség miatt is. A regény hőse inkább az erdőirtást választotta; gyerek fejjel a férfi munkát és a tanítónál még gonoszabb munkavezetőket. Ezt sem bírta sokáig, visszament a falujába és kereskedő lett. Váratlanul mosolyog rá a szerencse; rengeteg pénzhez jut, házat építtet, előkelő rangot vásárol az apjának, s elégedetten élne, ha nem félne állandóan attól, hogy írástudatlansága kitu-

dódik. Amitől fél, természetesen bekövetkezik, a köznevetség tárgya lesz.

Kinek szól ez a meglehetősen didaktikus célzatú írás? Kétségtelenül az író honfitársainak. Bár angol nyelven íródott, egy pillanatig sem érezzük angolnak.

A falusi közösségnek valószínűleg több évszázada változatlan szokásai és törvényei a mi számunkra néprajzi érdekességek. Az igazságszolgáltatás úgy történik, hogy néhány rangos férfi ijesztő jelmezbe öltözik, maszkot ölt, majd felkeresi a bűnöst, fejére olvassa a bűnt, kiszabja a büntetést, és azonnal végre is hajtja. A jelmezes, maszkos látogatóktól való félelem már gyermekkorban beidegződik. Az anyák néha hozzájuk fordulnak segítségért, ha kamasz fiuk túlságosan nehezen kezelhető.

Az európai olvasó szívesen olvasna az említetthez hasonló szokásokról részletesebben is, de az író nyilvánvalóan nem a mi kíváncsiságunk kielégítésére írta a regényt.

A fiatal író látszólagos szenvtelenség mögé bújlik, nem nyilvánít érzelmeket, fegyelmезetten adja elő a történetet, kissé talán túlságosan is fegyelmезetten és egyszerűsítve. A jó szándék és az őszinteség azonban tagadhatatlan.

A nigériai Clement Agunwa könyve még a felszabadulás előtti időkben játszódik, elmaradott, nyomorúságos falusi környezetben, James Ngugi kenyai író *A Grain of Wheat* (Egy szem búza) című műve a fehér uralom utolsó, legvéresebb időszakában és az ország függetlenné válásának idején. Ez a válságos időszak próbára teszi az emberi kapcsolatokat: szerelmek és barátságok kuszálódnak össze; megmutatkozik, ki milyen ember. A falusi fiatalok egy része a hegyekbe megy partizánnak, mások otthon maradnak, nem veszik tudomásul, mi történik körülöttük, néhányan pedig az elnyomók szolgálatába szegődnek. A főhőst, Gikonyót nem érdekli a politika, mégis koncentrációs táborba hurcolják. Egy másik falubeli férfi gyávaságból feljelenti a partizánok vezérét, de még ilyen áron sem menekülhet, szintén koncentrációs táborba kerül, s szenvedéseit fokozza a lelki furdalás és a félelem, hogy árulása kitudódik. Annak a helyzete sem jobb, aki az elnyomók szolgálatába szegődik; az övéi megvetik, a fehérek pedig a leghűségesebb szolgát sem veszik ember számba.

Az érzelmeket s az élet apró, látszólag jelentéktelen mozzanatait taglaló részek a legjobbak a regényben. James Ngugi igen alapos megfigyelő, s észrevételeit néhol meghökkentő részletességgel írja le.

Megérti a különböző fajta embereket, elfogulatlanul mutatja be az emberi gyengeségeket, akár kenyairól, akár európairól van szó. A koncentrációs táborban gyötrődő, felesége után sóvárgó, majd megcsalott férfi ábrázolása egészen kitűnő írói teljesítmény. Hasonlóan megkapó a feleség alakja, aki szereti, visszavárja, de egyetlen ballépés miatt mégis majdnem elveszíti a férjét.

A kompozíció az író leggyengébb pontja. Az időrend helyenkénti felcserélése feleslegesen homályossá teszi a regényt. Nem fokozza a feszültséget, csak túlbonyolítja a valójában egyszerű történetet. A regény fő erénye az érzelmek érzékeltes, finom leírása és az a nagyon józan szemlélet, amely nem keseredik el a tömérdek baj láttán, de nem is lelkendezik túlságosan a szép jövő reményében.

Magasan az előzők felett áll egy másik fiatal nigériai író: Chinua Achebe satirikus regénye, az *A Man of the People* (A nép fia). Vitriolba mártott tollal rajzolja meg a faragatlan, karrierista miniszterelnököt és piszkos politikai manővereit. (Nem sokkal az ország felszabadulása után játszódik, a helyszín képzeletbeli.)

„Az akkori pénzügyminiszter kiváló gazdasági szakember volt, a közgazdasági tudományok doktora. A nemzetközi piacon hirtelen lezuhant a kávé ára. A kormány egyik napról a másikra a legsúlyosabb gazdasági problémákkal találta magát szemben. (Legalábbis mi úgy véltük.) A kávé jelentette gazdasági életünk alapját, a kávétermelők alkották a párttagság legnagyobb részét. A pénzügyminiszter a kormány elé terjesztette a megoldásra vonatkozó javaslatait. A miniszterelnök a javaslatokat elutasította. Nem volt hajlandó leszállítani a kávé árát és ezzel kockáztatni a választások sikerét. Szerinte a megoldás: a Nemzeti Bank azonnal nyomjon ki 15 millió fontot. A kormány kétharmad része a pénzügyminiszter javaslatait támogatta. Másnap reggel a miniszterelnök elcsapta őket, este pedig beszédet mondott a rádióban. Elmondta, hogy a leváltott miniszterek összeesküvők és árulók voltak, akik a fiatal nemzet elpusztítására külföldi hatalmakkal szűrték össze a levet.”

Az előre jutás – a regény tanulsága ez – nem a tudáson, hanem az összeköttetésen múlik: „Nem az számít, mit tudsz, az számít, kit ismeresz.” Es azok, akik ismerik a megfelelő embereket, kétségtelenül előre jutnak. Odili Samalu, a regény egyik hőse ösztöndíjat és pénzt kapna, csak némán tudomásul kellene vennie, hogy a miniszter elcsábítja a barátnőjét. A sértődöttség viszi Odilit az ellentáborba, ez buzdítja politikai szereplésre, de a politikai szereplés mozgatóereje is nő;

a sértett fiatalember viszonzásul el akarja csábítani a miniszter menyasszonyát. A csábítás sikerül, Odili feleségül veszi a volt menyasszonyt, a kormány is megbukik, de a helyzet ettől semmivel sem lesz jobb: egyik korrump kormányt követi a másik.

„Azután néhányan közülünk – a ravaszok, a szerencsések és szinte sohasem a legkülönbek – betódultak az alá az egyetlen fedél alá, ami az előttük uralkodóktól maradt, birtokba vették és jól befészkeltek magukat. Belülről hangszórókon keresztül megpróbálták megértetni a többiekkel, hogy a harc első szakaszát megnyertük, a következő szakasz, az építés, ínég az eddiginél is fontosabb, de az már új taktikát igényel. Az új taktika lényege: legyen vége a vitáknak, mindenki mindenről nyilatkozzék egyöntetűen, a további nézeteltérések és viták ott kinn az ajtón kívül csak aláaknázzák és megsemmisítéssel fenyegetik az egész építményt.”

Nanga, a miniszter, a hajdani daliás cserkészoktató, néhány ellenzenyes vonásának felsorolásánál többet mond az a tény, hogy a fiatalok a „nangaizmus” leverésére szövetkeznek.

A jólét általában rosszul hat az emlékezőtehetségre. Nanga is rémulten pattan fel, amikor véletlenül hazai kávé szolgáltnak fel ebéd után, s szentül hiszi, hogy mérget itattak vele, olyannyira elfelejtette a régen ivott kávé ízét. De ez a kis baleset mit sem változtat a kampány lendületén, amely a hazai termékek pártolására ösztönzi a vevőket. Az olvasó ellenszenve olyan teljes, hogy szinte számon kéri az írótól Nanga bukásának részletes leírását. Ez nemcsak kárörvendő igényeinket elégítené ki, hanem a regény így lenne kerek egész. A szerkezeti hibák azonban nem vonnak le a regény értékéből, humora és szenvedélyessége kárpótol néhány gyengeségéért és a párbeszédes részek nehezen olvasható *pidgin* English-éért.

Ezeknek a regényeknek az olvasásakor emberi közelségbe kerül, kézzel foghatóvá válik számunkra a történelem. Megismerjük a felszabadulás előtti Afrikát, a civilizáció vívmányait még hírből sem ismerő afrikai falut, ahol természetes a többnejűség, s az ember legfőbb célja, hogy előteremtse betevő falatját. De még az ilyen eldugott falvakba is eljut egy-egy fiatal tanító, és megpróbálja felrázni az embe-
reket, megmagyarázza, hogy az életben a jóllakás mellett még más is van, s akik maguk nem tanultak, lassan-lassan azok is elküldik a gyerekeiket az iskolába. Hogy mit hoz a felszabadulás, az emberek több-

nyire maguk sem tudják, de bíznak benne, jobb lesz, ha a maguk urai lesznek. Ez az a hit, ami ezeket a fiatal írókat biztatja, s minden biztonnyal ebből fog majd a jelenleginél magasabb színvonalú irodalmuk kifejlődni.